

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра практичної психології та безпеки життєдіяльності

Проректор науково-педагогічної і
навчальної діяльності та рекрутингу
проф. Гавришук С. В.

Листопад № 2 від 18.10. 2017

ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

СУПЕРВІЗІЯ

Підготовки	<u>Бакалавр на базі освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст»</u>
Галузь знань	<u>0301 Соціально-політичні науки</u>
Напрямок підготовки	<u>6.030102 Психологія</u>

Луцьк - 2017

програма навчальної дисципліни «Супервізія» підготувана за кафедрою психологічно-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» психології та соціально-педагогічних наук, за освітньої програмою 6.030102 Психологія

зробили:

Мушкетер М. І. завідувачка кафедри практичної психології та безпеки життєдіяльності, кандидат психологічних наук, доцент

додаток:

Марян О. С., завідувач кафедри психотерапії та консультування Харківського національного університету імені В. П. Каразіна, доктор психологічних наук, професор

програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри практичної психології та безпеки життєдіяльності

протокол № 1 від 29.08.2017 р.

завідувач кафедри: доц. Мушкетер М. І.

програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету психології

протокол № 1 від 30.08.2017 р.

голова науково-методичної комісії факультету: доц. Іванченко О. С.

програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою відносноєвропейської національного університету імені Лесі Українки

Місце: Харків, 06.11.2017

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	0301 Соціально-політичні науки 6.030102 Психологія Бакалавр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 120 / 4		Рік навчання 5
		Семестр 9-ий
ІНДЗ: €		Лекції 10 год.
		Семінарські 10 год. Лабораторні 10 год.
		Самостійна робота 76 год.
		Консультації 14 год.
		Форма контролю: екзамен

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Супервізія – система професійної підтримки фахівців, зокрема консультантів. В даний час супервізія є однією з найважливіших складових будь-якої підготовки, будь то, навчання професії соціального консультанта, психотерапевта або психоаналітика. Супервізія – це унікальна форма підтримки психотерапевтів, яка дозволяє їм сфокусованим поглядом подивитися на свої труднощі у роботі з клієнтами (пацієнтами), а також розділити частину відповідальності за цю роботу з іншим, як правило, більш досвідченим професіоналом. Вивчення спецкурсу «Супервізія» не обмежується засвоєнням теоретичного матеріалу, воно також формує у студентів певні практичні навички. Вивчення супервізії проводиться в формі лекцій, практичних робіт та самостійної роботи студентів із підручниками, конспектами лекцій, додатковою літературою.

Програма навчальної дисципліни «Супервізія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавр напряму 6.030102 «Психологія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Супервізія» є аналіз теорії й практики супервізії, прийомів супервізування фахівців, які працюють з різними категоріями клієнтів, особливостей організації й проведення супервізорських сесій.

Мета викладання навчальної дисципліни «Супервізія» – дати студентам базові знання про супервізію, про етичний кодекс супервізора та важливість супервізії

в роботі та підготовці психолога-консультанта та психолога-терапевта.

Основними завдання вивчення навчальної дисципліни «Супервізія» є:

1. Поглиблення й розширення загальнотеоретичної підготовки студентів до роботи з клієнтами (пацієнтами).

2. Озброєння студентів базовими знаннями про відповідальність за процес консультування і психотерапії; підвищення їх рівня професійної терапевтичної роботи.

3. Підготовка студентів до узагальнення основних функцій психоконсультативного і психотерапевтичного процесу та супервізії: формуючої, або освітньої, що передбачає розвиток умінь, навиків, розуміння та здібностей терапевтів і консультантів; тонізуючої, або підтримуючої, що передбачає протистояння впливам із боку проблем клієнтів (пацієнтів); нормативної, або спрямовуючої, що передбачає контроль терапевта над власною особистістю.

4. Формування у студентів вміння розуміти своїх клієнтів (пацієнтів).

Міждисциплінарні зв'язки: Навчальна дисципліна «Супервізія» тісно переплітається з такими навчальними дисциплінами, як: курс «Основи психотерапії та тренінг терапевтично-консультативної діяльності», «Основи психологічного консультування», «Психологія сім'ї», «Педагогічна психологія», «Загальна психологія», «Диференційна психологія», «Спеціальна психологія», «Соціальна психологія», «Патопсихологія», «Психодіагностика» та інші.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

- як краще вирішувати емоційні проблеми та запобігати помилок, пов'язаних із особливостями діяльності психоконсультанта і психотерапевта;
- як правильно проводити терапевтичну та консультативну сесію;
- як правильно здійснювати терапевтичний вплив на клієнта (пацієнта) відповідно до зазначеної мети;
- як структурувати терапевтичний вплив однієї терапевтичної сесії, так і терапевтичного процесу в цілому;
- як краще використовувати свої потенційні можливості в консультуванні та психотерапії.

- аналізувати власні почуття стосовно клієнтів та свої реакції на них.
- визначати шляхом аналізу того, що відбувається між терапевтом та клієнтом в процесі терапії та того, що відбувається між супервізором та тим, з ким проводять супервізію в процесі супервізії та розбиратися в тонких відтінках терапевтичних стосунків.
- володіти структуруванням терапевтичної взаємодії як протягом окремої сесії, так і в процесі терапевтичної роботи в цілому.
- застосовувати набуті знання у практичній діяльності психолога-консультанта та психолога-терапевта.
- знаходити та краще використовувати свої потенційні можливості в терапії та консультуванні.
- вміти рефлексувати свої професійні дії та свою професійну поведінку.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 2

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					
		Лек.	Сем.	Лаб.	Консульт.	Сам. роб.	Контр. роб.
Змістовий модуль 1. Теорія супервізії							
Тема 1. Супервізія: загальні поняття. Історія супервізії	12	2	2			8	
Тема 2. Відмінності супервізії від інших напрямів допомоги	8					8	
Тема 3. Рівні, види, варіанти й форми супервізії	12		2		2	8	
Тема 4. Етичні принципи супервізії	14	2		2	2	8	
Тема 5. Групова супервізія: теорія та практика	14	2	2		2	8	
Змістовий модуль 2. Практика роботи в супервізії							
Тема 6. Особливості взаємодії супервізора та супервізованого	17	2	2	2	2	9	

Тема 7. Супервізія роботи з дітьми	13			2	2	9	
Тема 8. Фактори супервізії	17	2	2	2	2	9	
Тема 9. Вплив супервізора на результат супервізії	13			2	2	9	
Всього	120	10	10	10	14	76	

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1	<p>Тема. Супервізія: загальні поняття. Історія супервізії. Загальне поняття про супервізію. Положення про супервізію. Історія супервізії: український та зарубіжний досвід. Основні поняття, цілі, функції, задачі, складові (фокуси) супервізорської системи та системи взаємодії. Обов'язки та функції супервізора. Значення супервізії у підготовці практичних психологів. Особливості взаємодії супервізора та супервізованого. Завдання супервізії.</p>
2	<p>Тема. Відмінності супервізії від інших напрямів допомоги. Розмежування понять супервізія, коучинг, ко-терапія, наставництво. Поняття «супервізії», «коучингу», «ко-терапії» та «наставництва».</p>
3	<p>Тема. Рівні, види, варіанти й форми супервізії. Різновиди супервізії з огляду на особливості взаємодії супервізора і супервізованого: очна «жива», заочна та очно-заочна форми. Командна супервізія та супервізія освіти. Індивідуальна та групова форми супервізії. Колегіальна супервізія. Сильова, організаційно-адміністративна, кризова, технологічна, просвітницька та стартова супервізії. Рівні супервізії.</p>
4	<p>Тема. Етичні принципи супервізії. Етичний кодекс супервізора. Загальна компетентність супервізора. Компетентність супервізора. Конфіденційність. Відповідальність. Інформована згода. Захист прав клієнта та супервізованого. Межі супервізії. Гнучкість супервізора.</p>
5	<p>Тема. Групова супервізія: теорія та практика. Поняття групової супервізії. Особливості проведення групової супервізії. Основні завдання, які вирішує групова супервізія. Методи групової супервізії. Переваги, недоліки та види групової супервізії. Фази групової супервізії.</p>
6	<p>Тема. Особливості взаємодії супервізора та супервізованого. Значення супервізорських відносин. Поняття супервізійної моделі. Класифікація супервізорських моделей. Фактори, що впливають на супервізорські взаємини (гендерні, міжкультурні). Опір (тривога) супервізованого та стратегії подолання опору. Типи опору. Паралельні процеси. Перенос та контрперенос у взаєминах між супервізором та супервізованим.</p>

7	<p>Тема. Супервізія роботи з дітьми. Роль супервізора та задачі супервізії. Інтерпретація в аналізі та «переклад» у супервізії. Супервізія та практичне втілення при роботі з дітьми: захист дитини.</p>
8	<p>Тема. Фактори супервізії. Загальні уявлення про фактори, що впливають на супервізорські відносини. Статичні фактори. Динамічні фактори. Найважливіші фактори ефективної супервізії. Другорядні (додаткові) аспекти супервізорських відносин. Гендерні фактори та міжкультурні фактори. Сфери впливу та оцінки гендерних факторів. Аспекти прояснення наявності міжкультурних розходжень. Супервізія осіб з пригноблених груп. Функціональне обмеження та інвалідність. Лесбійки, геї та супервізія. Найбільш розповсюджені варіанти дискримінації в сексуальній орієнтації. Значення не пригноблюючої / наснажуючої супервізії. Передумови, які збільшують якість проведення супервізії. Самопідготовка чи не пригноблююче навчання супервізора та його чинники. Непригноблюючі супервізорські стосунки. Непригноблюючий підхід до змісту супервізії.</p>
9	<p>Тема. Вплив супервізора на результат супервізії. Самооцінка молодого фахівця. Можливості його портфоліо. Відеозаписи. Оцінка прогресу клієнта. Консультаційні записи. Питання для аналізу самооцінки, помилок у роботі, діагностики та оцінки. Функції супервізора щодо закінчення консультування. Характеристика результату супервізійної сесії. Рекомендації для роботи супервізора на різних рівнях його професійного розвитку. Якості супервізора. Ролі супервізора: супервізор як вчитель, супервізор як фасилітатор, супервізор як консультант, супервізор як експерт, клінічний супервізор та супервізор як адміністратор.</p>

6. ВИДИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Індивідуальна навчально-дослідна чи науково-дослідна робота студентів (за вибором) передбачає:

- а) підготовку огляду наукової літератури (реферату);
- б) підготовку ілюстративного матеріалу за темами, які вивчаються (виготовлення таблиць, схем, малюнків і т. п.);
- в) підготовку матеріалів та доповідей до наукових конференцій.

Перелік тем рефератів для написання індивідуально-дослідного завдання:

- 1) Сучасний стан розвитку супервізії в Україні та за кордоном.
- 2) Особливості становлення супервізії в Україні.
- 3) Супервізія психотерапевтичної роботи з дітьми.
- 4) Супервізія в європейських країнах.

- 5) Проблеми часових меж у супервізії.
- 6) Методи та техніки супервізії.
- 7) Змішана модель супервізії.
- 8) Модель розвитку вмінь супервізії.
- 9) Місце та роль супервізії у підготовці практичних психологів.
- 10) Порівняльна характеристика видів та форм супервізії.
- 11) Поняття оберненої та заміщеної супервізії.
- 12) Поняття контракту у супервізії.
- 13) Стадії розвитку супервізованого.
- 14) Етапи розвитку професійної кар'єри супервізора.
- 15) Якості та необхідні властивості особистості супервізора.
- 16) Фактори, що впливають на супервізорські відносини.

Таблиця 4

Поточний контроль (макс = 40 балів)									Модульний контроль (макс = 60 балів)	Загальна кількість балів	
Модуль 1									Модуль 2		
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2				ІНДЗ	МКР 1	
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	10	60	100
2		2	4	4	5	4	5	4			

Шкала оцінювання

Таблиця 6

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Булюбаш И. Д. Основы супервизии в гештальт-терапии.– М.: Изд-во Института психотерапии, 2003.– 224 с.
2. Винер Дж., Майзен Р., Дакхэм Дж. Супервизия супервизора. Практика в поиске теории.– М.: Когито-Центр, 2006.– 352 с.
3. Кулаков С. А. Супервизия в психотерапии: Учебное пособие для психотерапевтов и супервизоров.– С.Пб.: Вита, 2004.– 128 с.
4. Кулаков С. А., Практикум по супервизии в консультировании и психотерапии.– С.Пб.: Речь, 2002.– 197 с.
5. Хейли Д. Что такое психотерапия? / Гл. ред. Е. Строганова.– С.Пб.: Питер, 2002.– 224 с.– (Серия „Золотой фонд психотерапии”).
6. Ховкинс П., Шохет Р. Супервизия: Индивидуальный, групповой и организационный подходы / Пер. с англ. Колчановой Л. А.– С.Пб.: Речь, 2002.– 352 с.

Додаткова література

1. Абакумова-Кочюнене Ю. Процесс супервизии: экзистенциальный взгляд // http://valery-159.narod.ru/psykhologi/psy/psy_026.htm
2. Анастасопулос Д., Циантис Дж. Вопросы контрпереноса в психоаналитической психотерапии детей и подростков: краткий обзор // <http://psyjournal.ru/j3p/pap.php?id=20060415>
3. Булюбаш И. Д. Как быть полезным терапевту или алгоритм очной супервизии // http://gestalt-therapy.ru/TEXTS/alhor_ochn_super.htm
4. Бурлачук Л. Ф., Кочарян А. С., Жидко М. Е. Психотерапия: Учебник для вузов.– 2-е изд., стереотип.– С.Пб., 2007.– С. 148 – 149.
5. Бурлачук Л. Ф., Кочарян А. С., Жидко М. Е. Психотерапия: Учебник для вузов.– 2-е изд., стереотип.– С.Пб., 2007.– С. 161 – 163.
6. Вылегжанин И. В. Супервизия как фактор профессионального и личностного роста начинающего психотерапевта (рекомендации по ведению отчетности при подготовке к супервизии) // http://igorvylegjanin.narod.ru/Super_vision.doc
7. Глуговский Д. В. Перенос в групповом психоанализе // <http://psyjournal.ru/j3p/pap.php?id>
8. Дер К., Холдер А., Сандлер Дж. Пациент и психоаналитик: основы

- психоаналитического процесса // http://www.center-nlp.ru/library/s55/nlp/der.html?current_book_page=4
9. Джейкобс Д., Мейер П. СУПЕРВИЗОРСТВО // <http://lib.hokma.ru/download.php?doc=2186&lang=rus>
10. Дискуссия вокруг переноса и контрпереноса // <http://www.maap.ru/Reading/Discussions.htm>
11. Довбах А. Перенос и контрперенос в консультационном диалоге // <http://www.adic.org.ua/sirpatip/mater-1/104.htm>
12. Другие разновидности переноса // http://fictionbook.ru/author/sandler_djozef/pacient_i_psihoanalitik_osnoviy_psihoana/read_online.html?page=6
13. Забирко А. А. Практика супервизии в образовании психологов // <http://charko.narod.ru/tekst/sb1/zab.html>
14. Зойя Л. Индивидуация и пайдейя // <http://psyjournal.ru/j3p/pap.php?id=20040216>
15. Идентификация // <http://psbook.ru/content190301/>
16. Карл Густав Юнг и аналитическая психология. Индивидуация // <http://www.jung.psy4.ru/individuation.htm>
17. Кодекс этики и практики супервизоров http://www.tobgpi.ru/info/faculties/spf/cpp/docs/cod_et_prak...
18. Кодекс этики и практики супервизоров Британской ассоциации консультирования / <http://psyjournal.ru/j3p/pap.php?id=20000406>
19. Кодекс Психоаналитической Этики Национальной Федерации Психоанализа / Положение об этике и практике супервизоров (приложение к Этическому Кодексу) // <http://www.moosap.ru/ethics?SN=e5a00cb6aa38f3d895f6143d2e8a042b>
20. Контр перенос // <http://www.i-u.ru/biblio/forsp.aspx?dictid=16&word>
21. Контрперенос // <http://www.bestreferat.ru/referat-1496.html>
22. Кочунас Р. Перенос и контр перенос в консультировании и психотерапии // <http://azps.ru/hrest/34/9359311.html>
23. Кочюнас Р. Процесс супервизии: экзистенциальный взгляд // <http://hpsy.ru/public/x2271.htm>
24. Ламберт К. Процесс индивидуации //

http://www.maap.ru/Reading/Lambert_Process_Individ.htm
25. Обзор юнгианских подходов к контрпереносу //

<http://www.jungland.ru/node/2589>
26. Пажильцев И. В. Групповой анализ: параллели жизни //

<http://ref.huba.ru/rdsref/type15/elem19506.html>
27. Пациент как объект контрпереноса //

<http://www.medbookaide.ru/books/fold1002/book1218/p29.php>
28. Перенос (трансфер) // http://mgdb.1pr.ru/db_files/283_44.doc
29. Перенос (трансфер) //

http://www.eusi.ru/lib/leibin_slovar_spravochnik_psikhoanaliz/14.shtml#13i
30. Перенос //

<http://vocabulary.ru/dictionary/18/word/%CF%C5%D0%C5%CD%CE%D1/>
31. Положение о супервизии // <http://graf-therapy.narod.ru/polsup.html>
32. Поуэлл Э. Природа групповой матрицы // *Коллективный уровень группы* //

<http://www.psyinst.ru/library.php/library.php?part=article&id=1491>
33. Психологам: Что такое супервизия? / <http://integratsia.ru/services/113.htm>
34. Развитие профессиональной идентичности психотерапевта: Шесть стадий процесса супервизии / <http://www.llife.ru/11.html>

35. Сновидения, эротический перенос и контрперенос //

<http://www.jungland.ru/node/2155>
36. Супервизирование // <http://psihconsult.ru/153/>
37. Супервизия // http://revolution.allbest.ru/psychology/00070627_0.html
38. Супервизия как фактор профессионального и личностного роста начинающего психотерапевта / http://www.vylegzanin.ru/Super_vision.doc
39. Супервизия психотерапии / <http://psbook.ru/content211264/>
40. Супервизия психотерапии //

http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_psychology/1090/
41. Супервизия: Спасение спасателей // <http://swdisaster.ru/trener/spv.html>
42. Супервизорская система //

http://www.psychology.vuzlib.net/book_o683_page_16.html
43. Трунов Д. Противоречия супервизорских отношений //

<http://home.perm.ru/dmitry/archiv/p030.htm>

44. Уильямс Э. Вы — супервизор... Шестифокусная модель, роли и техники в супервизии // <http://www.psyinst.ru/library.php?part=article&id=1203>
45. Франц фон М. Л. Процесс индивидуации // <http://www.jungland.ru/node/630>
46. Хейли Д. Что такое психотерапия Глава 8. «Живая» супервизия // http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/heili/08.php
47. Хиншелвуд Р. Д. Проективная идентификация // <http://psyjournal.ru/j3p/pap.php?id=20060314>
48. Что такое супервизия и зачем она нужна? <http://www.way-out.ru/super.php>
49. Шаверен Дж. Супервизирование эротического переноса и контрпереноса // <http://psyjournal.ru/j3p/pap.php?id=20060210>
50. Шмойлова М. С. Супервизия в системе дополнительного психологического обучения // <http://www.graal-institut.ru/biblio/super.htm>
51. Щукина Ю. В. Особенности «образовательной» и «клинической» супервизии школы «Понимающей психотерапии» // http://pk.mgppu.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=356&Itemid=80
52. Щукина Ю. В. Функции супервизии в обучении методу понимающей психотерапии // http://pk.mgppu.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=269&Itemid=80
53. Эротический и агрессивный контрперенос // <http://psiland.narod.ru/psiche/Steinberg/003.htm>
54. Этчегоен Г. Контрперенос: открытие и переоткрытие // http://www.psychol-ok.ru/lib/etchegoyen/kontr/kontr_01.html
55. Юнгианское толкование сновидений: Процесс индивидуации // http://www.syntone-spb.ru/library/books/?item_id=2523¤t_book_page=2

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Загальні поняття та положення про супервізію.
2. Етичний кодекс супервізора.
3. Процес супервізії.

4. Супервізія психотерапевтичної роботи з дітьми.
5. Роль супервізора та задачі супервізії.
6. Розмежування понять супервізія, коучинг, ко-терапія, наставництво.
7. Групова супервізія.
8. Основні функції, задачі, складові (фокуси) супервізії.
9. Загальна компетентність супервізора.
10. Обов'язки та функції супервізора.
11. Очна (“жива”) та заочна форми супервізії.
12. Проблеми в практичній діяльності супервізора.
13. Питання етики в супервізії.
14. Колегіальна супервізія.
15. Сучасний стан розвитку супервізії в Україні та за кордоном.
16. Особливості становлення супервізії в Україні.
17. Супервізія в європейських країнах.
18. Проблеми часових меж у супервізії.
19. Методи та техніки супервізії.
20. Переваги та недоліки індивідуальної супервізії.
21. Змішана модель супервізії.
22. Модель розвитку вмінь супервізії.
23. Місце та роль супервізії у підготовці практичних психологів.
24. Види супервізії та їх характеристика.
25. Переваги та недоліки групової супервізії.
26. Порівняльна характеристика видів та форм супервізії.
27. Поняття контракту у супервізії.
28. Відповідальність та конфіденційність супервізора та супервізованого.
29. Поняття оберненої та заміщеної супервізії.
30. Стадії розвитку супервізованого.
31. Етичні та юридичні принципи супервізії.
32. Етапи розвитку професійної кар'єри супервізора.
33. Якості та необхідні властивості особистості супервізора.
34. Фактори, що впливають на супервізорські відносини.